

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar il-Ġimgħa, 28 ta' Frar, 2020.

Numru 18

Rikors numru 973/18 LSO

L-Avukat Patrick Valentino bħala r-Rettur tal-Benefiċċju Lajkali msejjaħ *Abbazia di Sant'Antonio delli Navarra* konfermat b'digriet tal-Eċċellenza Tiegħu Monsinjur Arcisqof tal-għoxrin (20) ta' Frar tas-sena elfejn u sbatax (2017) u f'isem u għan-nom u in rappreżentanza tal-istess Benefiċċju

v.

Salvu Mintoff & Sons Limited (C – 5093)

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell imressaq mill-kumpanija intimata (minn issa 'l quddiem imsejħa "l-appellanti") minn sentenza *in parte* mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-30 ta' April, 2019, fil-kawża fl-ismijiet premessi (minn issa 'l hemm imsejħa "s-sentenza appellata") u li biha u għar-raġunijiet hemm imfissra, ċaħdet it-tieni eċċezzjoni preliminari tal-istess

appellanti (li biha eċċepiet il-*privilegium fori*) u ordnat li l-kawża tkompli tinstema' quddiemha;

2. L-azzjoni attriċi tressqet bil-proċedura sommarja speċjali u titlob li l-Qorti taqta' l-kawża mingħajr smiġħ u (i) ssib li l-appellanti ma kellha l-ebda titolu fuq żewġ qatgħat art li jinsabu fil-limiti tal-Qala, f'Għawdex, imsejħin "*Tal-Qasam*", "*Tal-Wardat*" u "*Ta' Taħt il-Blata*", tal-kejl ta' erbat elef tmien mija u sitta u tmenin metru kwadru (4,886m²) u elf disa' mija u wieħed u disgħin metru kwadru (1,991m²) rispettivament kif murija b'lewn aħmar fuq il-pjanta mehmuża mar-rikors maħluf promotur; u (ii) tordna l-iżgumbrament tal-istess appellanti mill-imsemmija qatgħat ta' art;

3. L-eċċezzjoni msemmija kienet imfassla b'dan il-mod: "*In linea preliminari u mingħajr preġudizzju għal dak li qed jiġi sottomess aktar 'l isfel is-soċjetà esponenti teċċepixxi illi l-prinċipju tal-privilegium fori stante l-fatt li l-proprjetà qegħada ġewwa Għawdex, l-operat kollha tal-barriera hija kollha ġewwa Għawdex, id-direttur u l-impjegati kollha huma Għawdxin u jirrisjedu Għawdex u l-istess rikorrenti u l-awturi tiegħu pprezentaw diversi kawżi li għadhom pendenti quddiem il-Qrati ta' Għawdex u għalhekk għall-kompletezza tal-proċeduri kollha għandhom jinstemgħu quddiem il-Qrati Għawdxin*";

4. L-ewwel Qorti għamlet il-kunsiderazzjonijiet li ġejjin biex waslet għad-deċiżjoni tagħha:

“li t-talbiet tar-rikorrent fil-kwalità tiegħu premessa, jikkostitwixxu essenzjalment talba għall-izgumbrament tas-socjetà intimata, stante allegata okkupazzjoni illegali u abbużiva, tal-artijiet, li jidhru fuq il-pjanta annessa Dok B. ...

“Ir-rikorrent qed jikkontendi li s-socjetà intimata bdiet tuza l-artijiet għal skop ta' barriera u qtugħ ta' blat b'mod li oltrepassat il-konfini, u l-limiti tal-art li gew konnessi b'kuntratt datat 17 ta' Dicembru 1982. Għalhekk, is-socjetà intimata fl-1 ta' Awwissu 1994, hallset kumpens lill-Kurja Arciveskovili, kumpens għall-blat li qatgħet sa dakinhar, inkluz blat oltre l-konfini, meta ma kintix ingħatat awtorizzazzjoni. In segwitu, intbagħtet ittra ufficjali fl-14 ta' Awwissu 2017, u r-rikorrent nomine pproceda bil-kaz in ezami.

Provi:

*“**Mario Gatt** in rapprezentanza ta' Salvu Mintoff & Sons Limited xehed u qal, li l-barriera mertu tal-kaz tinsab fil-limiti tal-Qala Ghawdex, li tintuza għat-tqattiegh u li jinbiegh l-aktar lill-produtturi Ghawdxin. Semma li qeghdin tliet Diretturi f'din il-kumpanija u sitt azzjonisti, bl-indirizzi tagħhom kollha f'Ghawdex. L-impjegati tal-kumpanija huma kollha Ghawdxin. Zied ighid, li l-ufficju amministrattiv ta' din il-kumpanija jinsab f'Għajnsielem, Ghawdex, u l-operat ta' din il-barriera matul dawn is-snin kien dejjem f'Ghawdex. Hu pprezenta l-ID Cards tad-Diretturi u azzjonisti, kif ukoll irrefera għall-Memorandum and Articles ta' Salvu Mintoff & Sons Limited li huwa esebit. Spjega li l-indirizz tal-kumpanija kien f'Malta, kien gie registrat hekk mill-accountant, ma jafx għal liema raguni u kien għadu hekk sal-verbal datat 29 ta' Novembru 2018, fejn sar verbal li qablu fuqu d-difensuri tal-partijiet. Qal li wara l-prezentata ta' dan l-kaz ir-registration address kellu jinbidel. Izda spjega ulterjorment, li originarjament fil-bidu, r-registration address kien f'Ghawdex, fejn kien 30, Triq il-Kapuccini Victoria Gozo, imbagħhad inbidel għal Malta, u sussegwentement rega' nbidel għal Ghawdex.*

*“**In kontro ezami** qal li suppost l-indirizz tal-Kumpanija kellu jinbidel.*

Dritt:

*“Tajjeb li ssir referenza għall-**artikolu 50(1) tal-Kap 12** li jipprovdi:*

“.. .. il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex), b'eskluzjoni tal-Qrati ta' Malta, hija kompetenti biex tiehu konjizzjoni ta' kull pretensjoni kontra persuni li joqgħodu jew li għandhom ir-residenza tagħhom ordinarja fil-Gzira ta' Ghawdex jew ta' Kemmuna, kif ukoll ta' dawk il-kawzi l-oħra kollha li l-

ligi tghid espressament li ghandha tiehu konjizzjoni taghhom dik il-Qorti."

"Illi l-artikolu 741 tal-Kap 12 jiddisponi:

"l-eccezzjoni ta' inkompetenza tal-qorti tista' tinghata –

(c) meta huwa moghti lill-konvenut il-beneficcu li jigi msejha quddiem qorti partikolari."

"Illi wkoll l-artikolu 767 tal-Kap 12 jistipula li :

*"Il-beneficcu msemmi fil-paragrafu (c) tal-**Artikolu 741** huwa moghti lill-persuni li joqghodu fil-gzira ta' Malta rigward il-qrati ta' dik il-Gzira, u lil dawk li joqghodu fil-Gzejjer ta' Ghawdex u Kemmuna rigward il-Qorti ta' dawk il-Gzejjer."*

"Dan il-privilegg ghalhekk huwa marbut mal-fatt ta' residenza u dan huwa hekk minhabba l-principju legali tal-"actor sequitur forum rei" izda jinsab cirkoskritt bir-regoli procedurali imfissra iktar 'il quddiem."

"Mario Gatt, in rappresentanza tas-socjetà intimata, fix-xhieda tieghu afferma li l-istess socjetà ghandha rabtiet mal-gzira t'Ghawdex, kemm fir-residenza tad-Diretturi taghhom kif ukoll ghal dak li jirrigwarda s-sit u l-operat stess tal-barriera, li jinsab f'Ghawdex. Inltre kif jirrizulta mill-atti esebiti mar-risposta fil-process, ir-rikorrent nomine u l-awturi tieghu ipprezentaw diversi kawzi u mandati, precedentement ghal dan il-kaz, li kollha gew ipprezentati f'Ghawdex.

"Jirrizulta mill-verbal datat 29 ta' Novembru 2018, li l-partijiet qablu li l-indirizz tas-socjetà intimata kien jinsab registrat f'Malta fiz-zmien tal-prezentata ta' dan il-kaz, kif ikkonfermat mix-xhud Mario Gatt. Difatti, mill-Memorandum and Articles of Association esebiti mill-istess xhud, jirrizulta, li kien hemm bdil fl-indirizz tar-registrazzjoni tal-kumpanija fil-25 ta' Frar 2016, fejn l-indirizz tas-socjetà intimata kien registrat f'indirizz f'Malta. Ghalkemm Mario Gatt xehed li dan l-indirizz kellu jinbidel, ma jirrizultax mill-atti li effettivament inbidel la qabel, u lanqas wara l-intavolar ta' dawn il-proceduri u cioe`:

*"Fit-trattazzjoni, l-avukat difensur tas-socjetà intimata rrefera ghal diversi kawzi fejn il-Qrati kellhom l-opportunità jippronunzjaw ruhhom dwar il-privilegium fori u cioe`: **H.S.B.C. Bank plc vs Carmelo Sciberras et** deciza mill-Qorti tal-Magistrati Ghawdex (Gurisdizzjoni Superjuri), fil-5 ta' Ottubru 2005, **Walter Schroth vs Joseph Chetcuti**, (71/2017) Qorti tal-Magistrati Ghawdex (Gurisdizzjoni Superjuri), fis-6 ta' Marzu 2017, **Roger Portelli et vs Chairman tal-Korporazzjoni tas-Servizzi tal-Ilma et**, (139/1997) Qorti tal-Magistrati Ghawdex (Gurisdizzjoni Superjuri), deciza fis-27 ta' Novembru 2003, u **Giovanna sive Yvonne Gatti vs Carmel Lanteri**, deciza fl-14 ta' Dicembru 2011 (PAJA). Huwa sottometta li f'dawn is-sentenzi gie ritenut li meta l-operat u r-residenza jkun Ghawdex, il-Qorti kompetenti*

li ghandha tisma' l-kaz ghandha tkun il-Qorti ta' Ghawdex, minkejja li l-indirizz ta' persuna jew tas-socjetà jkun f'Malta.

*"Min-naha l-ohra, fit-trattazzjoni, ir-rikorrent irrefera ghall-kaz **John Mary Grima vs Francis Cutajar et**, deciza mill-Qorti tal-Appell fit-28 ta' Jannar 2013. F'dik is-sentenza, l-Qorti tal-Appell siltet diversi principji li ghandhom jigu applikati fid-determinazzjoni tal-kompetenza tal-Qrati, inter alia:*

"1. Li hija r-residenza tal-konvenut li tirradika l-kompetenza tal-Qorti tal-Maġistrati ta' Ghawdex ad esklużjoni tal-kompetenza tal-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili (u vice versa).

*"2. Li l-eċċezzjoni għall-benefiċċju tal-privilegium fori kif kontemplata taħt l-**Artikolu 770** ma kienx applikabbli ghal mertu ta' dak il-kaz li kienet kawza ta' spoll li, kwindi, ma tirrigwardax obligazzjonijiet naxxenti minn xi ftehim.*

"3. Ghal dak li jirrigwarda s-sit tal-art in mertu f'dik il-kawza (Ghawdex) irriteniet li:

"Inkwantu għall-Artikolu 773 mertu ta' dan it-tieni aggravju, ġaladarba rajna li hija l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili li hija fil-fatt kompetenti biex tisma' l-kwistjoni odjerna, dan l-artikolu jagħmilha ċara li hija ma ssirx inkompetenti minħabba l-post fejn tinsab il-ħaġa in kwistjoni, f'dan il-kaz l-art f'Ghawdex. Għalhekk l-ebda kunsiderazzjoni ma għandha tingħata lill-post fejn hija sitwata l-ħaġa (f'dan il-kaz Ghawdex) u kunsiderazzjonijiet dwar il-post fejn tinsab il-proprjetà jew fejn għandha tiġi esegwita s-sentenza f'każ li tintlaqa' t-talba għar-ripristinazzjoni huma rrilevanti (dan l-artikolu fil-fatt jikkonferma kemm kien żbaljat ir-raġunament tal-ewwel Qorti meta tat daqshekk importanza lill-fatt li jekk kellha tiġi milqugħa t-talba għar-reintegrazzjoni, din bil-fors li trid issir fil-Gżira ta' Ghawdex, fejn jinsab ir-raba)." (Sottolinear ta' din il-Qorti).

"Ikkonsidrat li l-ligi hija cara li l-privilegium fori jispicca:

*"1. Meta l-ghadd ta' konvenuti li jghixu Malta u Ghawdex hu indaqs (**art. 769**), li ma japplikax ghall-kaz odjern;*

*"2. Meta l-obbligazzjoni, li dwarha hi l-kawza, ghandha skont il-ftehim tiġi esegwita fi gzira partikolari (**art. 770**), li ser jigi issa trattat;*

*"3. Meta jkun hemm rinunzja ghalih mill-persuna li ghandha jedd ghalih (**art. 772**), li ma japplikax ghall-kaz odjern.*

"Ikkonsidrat li dawn l-artikoli huma tassattivi.

"Illi applikati dawn l-artikoli ghall-kaz odjern jirrizulta u fil-fatt lanqas mhu kontestat li s-socjetà intimata kellha l-indirizz registrat tagħha f'Malta fiz-zmien meta gie pprezentat ir-rikors odjern. Għalhekk id-disposizzjonijiet tal-artikoli 741(c) u 767 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta

ma jregux fiz-zmien li giet sollevata r-risposta guramentata.

“Madanakollu l-intimat ghamel enfasi fuq l-operat tal-kumpanija. Inolte mis-sentenzi li ccita, jirrizulta wkoll li l-Qrati taghna hadu in konsiderazzjoni s-sit tal-art/beni in kwistjoni, u fejn, allura, talba ghall-izgumbrament jew ripristinazzjoni, trid tigi esegwita.

*“Izda ezami tal-gurisprudenza citata turi b'mod l-aktar manifest li l-interpretazzjoni tas-socjeta` intimata hija ghal kollox zbaljata. Kif sottolineat mill-Qorti tal-Appell, fil-kawza fuq citata **Grima vs Cutajar, is-sit tal-art mhuwiex determinanti ghall-kwistjoni tal-privilegium fori**. Il-Qorti f'dik il-vertenza, iddistingwiet il-kaz minn kawzi ohra fejn it-talba ghar-rikonsenja ta' fond sitwat f'Ghawdex kienet accessorja ghall-ezekuzzjoni ta' obligazzjoni principali (ad ezempji aċċessorja għall-tehim ta' lokazzjoni u komplet:*

"18. Dawn iż-żewġ deċiżjonijiet tal-Qorti tal-Appell għalhekk jgħallmu li għall-finijiet tal-Artikolu 770 tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Civili anke meta l-kawza ma tkunx speċifikament dwar obligazzjoni li kellha tigi esegwita fi gżira partikolari iżda tkun dwar vertenza li hija relatata ma' tali obligazzjoni, din bħala aċċessorja għall-obbligazzjoni principali għandha titqies fuq l-istess bażi, u għalhekk f'dan il-kaz il-privilegium fori ma japplikax. Id-deċiżjoni tal-1917 in oltre tenfasiżza li meta l-baži tal-azzjoni tkun il-kolpa extra kontrattwali dan l-artikolu mhux applikabli."

*“Din il-Qorti tikkondividi din l-interpretazzjoni. Kien ikun altru li kieku l-attur ikun qed jadixxi lill-Qorti biex jeseqwixxi xi jedd ex contractu, fejn, allura, il-lok ta' ezekuzzjoni ta' dak il-kuntratt jorbot għall-fini tal-kompetenza. Inolte, kif gie precizat mill-istess Qorti tal-Appell, **anke l-artikolu 773 jipprovdi li:***

"773. Bla ħsara tad-disposizzjonijiet tal-artikolu 745(b) u (h), jekk qorti partikolari f'Malta hija kompetenti, ma ssirx inkompetenti minħabba l-lok fejn tkun qiegħda l-ħaġa f'Malta:" (fejn 'Malta' tirreferi hawn ghal Malta u Ghawdex).

“Ikkonsidrat li sabiex il-Qorti tkun tista' sewwa tiddisponi mill-eccezzjoni tal-privilegium fori jehtigilha tinkwadra korrettement il-parametri ta' l-azzjoni kif proposta. Din temerji mir-rikors promotur.

“Illi l-kawza odjerna hija intiza għall-izgumbrament tas-socjeta` intimata stante li qed jigi allegat li qed tokkupa l-art minghajr titlu u li qatt ma kellu titlu fuq l-istess. Difatti jinsab premess hekk:

*"Illi, artijiet adjacenti gew konnessi lis-socjeta` intimati ghal skopijiet ta' barriera (liema konnessjoni illum tinsab terminata) **izda l-istess socjeta` oltre passat il-konfini ta' dak lilha koncess u abbuzivament dahlet fl-artijiet mertu ta' din l-azzjoni.** " (Emfasi ta' din il-Qorti).*

“Jirrizulta għalhekk li din hija azzjoni kwalifikabbli bhala l-actio rei vindicatoria. L-attur mhuwiex qed jinwoka l-ebda obligazzjoni, u

mhuwiex qed jagixxi abbazi ta' jedd kontrattwali. Kwindi lanqas mhu applikabli l-artikolu 770 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta, fejn allura, l-intimat ikollu ragun jinsisti li l-azzjoni tigi esperita quddiem il-Qrati t' Ghawdex.

"Ghaldaqstant, din il-Qorti ser tghaddi biex tichad t-tieni eccezzjoni tal-privilegium fori.";

5. L-appellanti ressqet talba quddiem l-ewwel Qorti b'rikors tagħha tas-6 ta' Mejju, 2019, għall-finijiet tal-Artikolu 231 tal-Kapitolu 12 tal-Ligijiet ta' Malta, biex tħalliha tappella minn dik is-sentenza. B'digriet mogħti fit-30 ta' Mejju, 2019, l-ewwel Qorti laqgħet it-talba u awtorizzat li jitressaq dan l-appell mis-sentenza appellata;

6. Fir-Rikors tal-Appell imressaq minnha fl-14 ta' Ġunju, 2019, l-appellanti qalet li ħassitha aggravata mis-sentenza appellata u, għarraġunijiet hemm imsemmija, talbet li din il-Qorti jogħgobha tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata filwaqt li tilqa' t-tieni eccezzjoni preliminari tagħha tal-*privilegium fori* billi tordna li s-smiġħ tal-kawża jissokta quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) fil-kompetenza superjuri tagħha, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-attur *nomine* appellat;

7. Fir-Risposta tal-Appell imressqa minnu fit-2 ta' Lulju, 2019, l-attur *nomine* appellat qal li s-sentenza appellata hija tajba u li din il-Qorti għandha tiċhad l-appell imressaq minnha;

8. Semgħet it-trattazzjoni tal-appell waqt is-smiġħ tat-12 ta' Novembru, 2019;

9. Rat l-atti kollha rilevanti tal-kawża;

10. Rat li l-appell tħalla għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

11. Illi din hija azzjoni ta' żgumbrament minn art miżmuma mingħajr titolu. L-appellanti tgħid li din il-kawża messha tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) fil-kompetenza superjuri tagħha u dan għaliex kull wieħed mid-diretturi tagħha jgħix u joqgħod f'Għawdex, għaliex l-art li hija l-mertu tal-kawża tinsab f'Għawdex, għaliex kull impjegat tagħha jgħix u joqgħod f'Għawdex, għaliex in-negozju tagħha jitmexxa l-iżjed f'Għawdex u għaliex l-istess attur *nomine* appellat ħarrikha f'Għawdex f'kawża oħra¹ marbuta mal-istess art u dwar kwistjoni li tixbah lil din;

12. Illi l-appellanti tfisser l-**aggravju** tagħha mis-sentenza appellata fuq ir-raġunijiet li ġejjin: (a) li l-ewwel Qorti ma tatx biżżejjed siwi għar-rabtiet kollha li hija bħala kumpannija għandha mal-gżira ta' Għawdex, minkejja li r-rabta waħdanija li għandha mal-gżira ta' Malta hija l-indirizz registrat

¹ Rik. Nru. 974/18BS

tagħha; (b) li għalkemm l-indirizz li fih hija reġistrata huwa f'Malta, fil-bidu meta twaqqfet il-kumpannija l-indirizz kien f'Għawdex u dan kellu jerga' jinbidel għal post f'Għawdex mill-ġdid; (ċ) minkejja li l-indirizz reġistrat tagħha huwa post f'Malta u għandu s-siwi tiegħu, dan ma jfissirx li jridu jitwarrbu r-rabtiet l-oħrajn tax-xogħol kummerċjali tagħha u li dwarhom l-ewwel Qorti tressqu quddiemha provi kemm trid; (d) minn dawn iċ-ċirkostanzi titnissel bażi soda biżżejjed biex jista' jithaddem il-privileġġ proċedurali tal-għażla tal-qorti mqanqal bl-eċċezzjoni taħt eżami; (e) fuq is-saħħa ta' dak li jrid l-Artikolu 768 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, il-kawża jmissha tinstema' mill-Qorti tal-Maġistrati f'Għawdex; (f) għalkemm ma hemmx ftehim espress, hemm il-ftehim impliċitu "dedott mill-kuntest tal-kawża" li l-każ jitressaq u jinstema' f'Għawdex; (g) li fil-qafas tal-każ tallum, l-imkien fejn tinsab l-art mertu tal-każ kellu jkun fattur determinanti biex wieħed jara quddiem liema qorti kellha titressaq il-kawża; (h) li l-ewwel Qorti rabet il-fehmiet tagħha esklussivament mar-residenza ordinarja tal-kumpannija; (i) li jekk kemm-il darba l-każ tallum inissel kwistjoni ta' danni minħabba l-allegazzjonijiet magħmulin mill-appellat, dan kien iġib li l-kawża messha tressqet quddiem il-Qorti f'Għawdex u huwa hemmhekk li jmissha titkompli; (j) għalhekk kemm ir-residenza ordinarja u kif ukoll il-post fejn kellha titwettaq l-obbligazzjoni kienu jindikaw li l-kawża tressqet quddiem qorti ñażina; u (k) dawn ir-raġunijiet kollha juru li l-eċċezzjoni messha ntlaggħet;

13. Illi l-appellat *nomine* jqis li l-appell huwa wieħed fieragħ u maħsub biss biex jaħli l-ħin tal-qrati u jrebbaħ lill-appellanti żmien prezzjuż biex tibqa' għaddejja bix-xogħlijiet ta' sfruttament tal-barriera bi ħsara tal-Benefiċċju attur. Jgħid li ma jarax x'differenza tagħmel għall-appellanti jekk kawża bħal din titressaqx quddiem qorti f'Malta jew waħda f'Għawdex. Jisħaq li r-residenza tal-kumpannija hija l-kejl determinanti li fuqha jitkejje is-siwi ta' eċċezzjoni bħal din u kull kejl ieħor, sakemm ma joħroġx mil-liġi, ma jgħoddx;

14. Illi l-Qorti tibda biex tgħid li l-privileġġ mitlub mill-appellanti fl-eċċezzjoni tagħha taħt eżami huwa wieħed li jolqot kwistjoni ta' kompetenza aktar milli ta' ġurisdizzjoni għaliex ma hemm l-ebda kwistjoni bejn il-partijiet f'din il-kawża li n-natura tal-azzjoni hija waħda li taqa' fis-setgħat ta' Qorti Superjuri. L-istess privileġġ jagħti lill-parti mħarrka l-għażla li tagħzel liema hija l-Qorti li quddiemha messha tħarrket, u dan fuq ir-regola li *actor sequitur forum rei*², li magħha wieħed jorbot ukoll il-massima li *ubi te invenio ibi te convenio*. Jista' jingħad li dan huwa privileġġ li jista' jintalab *ratione personae* għaliex marbut ma' ċirkostanza personali tal-parti mħarrka³. Huwa sewwasew privileġġ li jissejjes fuq fejn

² App. Ċiv. 9.6.2003 fil-kawża fl-ismijiet **A.F. Ellis Ltd vs Segretarju Permanenti, Ministeru tal-Gustizzja u Gvern Lokali** (li sħarrġet jekk l-eċċezzjoni tal-*privilegium fori* tistax titqajjem minn Ministeru jew Dipartiment tal-Gvern)

³ Maġ (Għ) TMT 16.2.2001 fil-kawża fl-ismijiet **George Vella noe et vs Rev. Charles Ċini (in parte)**(konfermata mill-Qorti tal-Appell fil-5.10.2001)

tkun tgħix il-parti mħarrka⁴ u jrid jitqajjem minnha fil-bidu tal-kawża⁵, għaliex jekk ma jsirx hekk jitqies li l-parti mħarrka tkun irrinunzjat għalih⁶. Fil-każ tallum, l-appellanti espressament invokatu u kien sewwasew minħabba din l-eċċezzjoni tagħha li l-ewwel Qorti tat is-sentenza appellata;

15. Illi dan huwa każ fejn il-parti mħarrka mhijiex persuna naturali, imma waħda legali mogħnija b'personalità ġuridika. Fuq kollox, l-appellanti hija kumpannija reġistrata taħt il-liġi f'Malta u f'dan il-qafas ma teżistix differenza bejn kumpannija "Maltija" u kumpannija "Għawdxija" għaliex f'Malta hawn reġistru wieħed li jgħodd għall-kumpanniji kollha li jkunu reġistrati taħt il-liġi Maltija. Madankollu, fil-każ ta' kumpannija, il-kwistjoni tar-"residenza" tagħha hija element ta' siwi liema bħalu, għaliex jolqot fil-qalba l-kummerċ tagħha, l-effetti tiegħu u r-rabtiet li kumpannija jkollha ma' terzi (jekk mhux wkoll mal-azzjonisti tagħha). Huwa stabbilit li, fil-liġi tagħna, kumpannija "toqgħod" fejn jinsab l-uffiċċju reġistrat tagħha u huwa minħabba f'hekk li l-liġi titlob li d-dokument li taħtu tkun reġistrata kumpannija (Il-*Memorandum*) jsemmi tassattivament l-indirizz ta' tali uffiċċju reġistrat⁷. Kemm hu hekk jingħad li "*The reason for requiring for requiring a company to have a registered office is that since the*

⁴ Art. 741(ċ) tal-Kap 12 u ara App. Kumm. 22.11.1995 fil-kawża fl-ismijiet ***Aquilina noe vs Stagno Navarra*** (Kollez. Vol: LXXIX.ii.661)

⁵ Caruana Galizia *Notes on Civil Procedure* f'paġ. 1261 u App. Kumm. 12.2.1992 fil-kawża fl-ismijiet ***Gatt noe vs Grima*** (Kollez. Vol: LXXVI.ii.369)

⁶ Art. 772 tal-Kap 12

⁷ Art. 14(1)(ċ) tal-Kap 386

company has a legal but not a physical existence, it is necessary to know where the company can be found, where communications and notices may be addressed and where documents may be served on it. It will be observed that the registered office of the company must be in Malta⁸. The registered office need not however be the principal place of business. Or indeed a place of business, of the company. The company may well carry on all or part of its business from an entirely different location to that of its registered office, even abroad. Not even board or general meetings need be held at the registered office. . . . The registered office is one of the places where written pleadings may be served on the company”⁹;

16. Illi mill-atti tal-kawża ntwera li meta nfetħet din il-kawża, l-uffiċċju reġistrat tal-appellanti kien f’post fi Triq Gerry Zammit fil-Gżira. Huwa minnu li, meta twaqqfet kien ingħata indirizz f’post f’Gaħjn sielem f’Għawdex, imma għall-finijiet tal-eċċezzjoni taħt eżami, dak li jiswa huwa x’kien l-indirizz tal-uffiċċju reġistrat meta nfetħet din il-kawża;

17. Illi għalhekk, meta l-appellanti qajmet l-eċċezzjoni tal-*privilegium fori* kienet qiegħda tiġbed fuqha l-kwistjoni ta’ fejn kienet “toqgħod” u kellu jkun dan il-punt tat-tluq li l-ewwel Qorti – kif tabilhaqq għamlet – kellha tqis biex tara jekk dik l-eċċezzjoni kinitx tiswa jew le¹⁰. Minn hemm ’il

⁸ Dan , b’riferenza għal kumpannija reġistrata f’Malta, jfisser kemm indirizz fil-gżira ta’ Malta jew kif ukoll fil-gżira ta’ Għawdex

⁹ A. Muscat *Principles of Maltese Company Law* (MUP 2007) f’paġġ. 126 – 7

¹⁰ Art. 767 tal-Kap 12

quddiem, kien mistenni li wieħed iqis – kif ukoll għamlet l-ewwel Qorti – jekk kienx hemm xi eċċezzjoni li minħabba fiha l-privileġġ kienx jista' jitqajjem jew le. L-ewwel Qorti sabet li l-ebda waħda mill-eċċezzjonijiet maħsuba fil-liġi ma kienet tgħodd għall-każ u għalhekk sabet li l-eċċezzjoni ma kinitx tajba, mhux għaliex il-privileġġ ma setax jitqajjem, imma għaliex il-fatti kienu juru li l-appellanti kienet “toqgħod” f'Malta u għalhekk kienet tħarrket quddiem il-Qorti t-tajba;

18. Illi xieraq jingħad li l-kriterju jew kejl ta' fejn tkun toqgħod il-parti mħarrka tant huwa fil-qofol ta' dan il-privileġġ proċedurali li jista' jitqajjem ukoll f'dawk l-għamla ta' azzjonijiet li l-liġi tgħid li l-każ imissu jitressaq quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili¹¹, ladarba l-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) sezzjoni superjuri tgawdi wkoll setgħat li l-liġi tagħti lill-imsemmija Prim'Awla¹²;

19. Illi din il-Qorti qieset ukoll it-tliet eċċezzjonijiet maħsuba fil-liġi¹³ li dwarhom il-privileġġ proċedurali ma jistax jitqajjem u, bħall-ewwel Qorti, tasal għall-fehma li l-ebda waħda minnhom ma kienet ta' xkiel biex l-appellanti setgħet tinvoka l-privileġġ dwar fejn messha tħarrket;

¹¹ Ara P.A. MCH 5.10.2015 fil-kawża fl-ismijiet *Jason Attard et vs Joseph Attard et* (mhix appellata) li kienet kawża dwar drittijiet intellettuali (marka ta' kummerċ)

¹² Art. 50(2)(b) tal-Kap 12

¹³ Ara artt. 769, 770 u 771 tal-Kap 12

20. Illi l-qofol tal-kawża tallum hija l-pretensjoni li l-appellanti qiegħda żżomm taħt idejha art mingħajr ma għandha l-ebda titlu għaliha. Minħabba f'hekk, ma hemm l-ebda obligazzjoni jew rabta li bis-saħħa tagħha l-każ imissu jitqies. Kif qalet din il-Qorti (diversament komposta) f'każ fejn ukoll tqajmet l-eċċezzjoni tal-*privilegium fori*¹⁴, ladarba l-kwistjoni (jiġifieri il-*causa petendi*) hija waħda li taqa' fis-setgħat tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, il-kunsiderazzjoni ta' fejn ikun jinsab il-ġid mertu ta' dak il-każ ma jifdlilhiex rilevanza biex wieħed jiddetermina quddiem liema qorti jmissu jitressaq il-każ¹⁵;

21. Illi minbarra dan, ladarba jirriżulta li l-appellanti kienet "toqgħod" f'Malta fil-waqt li nfetħet il-kawża u għalhekk il-kawża nfetħet quddiem il-Qorti t-tajba, ġie li l-kompetenza tal-ewwel Qorti kienet radikata kif imiss u għalhekk il-kwistjoni ta' fejn tkun qiegħda l-ħaġa f'Malta – f'dan il-każ il-qatgħat tal-art li dwarhom l-appellat *nomine* fetaħ il-kawża – ma tolqot bl-ebda mod il-kompetenza tal-Qorti t-tajba li quddiemha tressqet il-kawża¹⁶. Mhux hekk biss, imma l-eċċezzjonijiet li jgħoddu f'każ bħal dan, jiġifieri d-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 745 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili, ma jgħoddux għall-każ tallum, għaliex l-Artikolu 745 (f) tal-Kodiċi – li jitkellem dwar ir-residenza ta' korp magħqud jew kull korp ieħor li jkollu personalità

¹⁴ App. Ċiv. 28.1.2013 fil-kawża fl-ismijiet **John Mary Grima vs Francis Cutajar et** (li kienet każ ta' azzjoni pussessorja fejn l-eċċezzjoni tal-*privilegium fori* ntlaggħet)

¹⁵ Ara wkoll App. Ċiv. 22.11.1995 fil-kawża fl-ismijiet **Aquilina noe vs Dei Conti Stagno Navarra** (Kollez. Vol: LXXIX.ii.661) u li kien jirrigwarda sewwasew il-Benefiċċju attur f'din il-kawża.

¹⁶ Art. 773 tal-Kap 12

ġuridika – mhuwiex wieħed mill-inċiżi “salvati” bid-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 773 tal-istess Kodiċi;

22. Illi, minbarra dan, ladarba l-kompetenza ta' Qorti tkun inħalqet, ma jiswiex li, mbagħad, jinqalgħu episodji jew viċendi proċedurali li jibdlu jew iġibu fix-xejn kompetenza radikata bħal dik¹⁷. Għalhekk, fil-każ tallum, ukoll kieku kellu jintwera li l-uffiċċju registrat tal-appellanti nbidel u ddawwar fuq xi mkien f'Għawdex matul is-smiġħ tal-kawża, dan ma jwassalx biex jerġa' jgħajjex mill-ġdid is-sejħa biex il-każ jintbagħat quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) fil-kompetenza superjuri tagħha fuq is-saħħa tal-imsemmi privileġġ proċedurali;

23. Illi għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti tasal għall-fehma li l-argumenti mressqa mill-appellanti dwar dawk li ssejħilhom “rabtiet” tagħha ma' territorju partikolari tal-Gżejjer Maltin ma jiswewx wisq biex iwaqqgħu l-kejl u l-kriterji li kellhom jitħaddmu mill-ewwel Qorti biex tqis l-eċċezzjoni partikolari tagħha. Għalhekk, din il-Qorti ssib li s-sentenza appellata qatgħet sewwa l-kwistjoni mqajma bl-eċċezzjoni preliminari tal-appellanti u l-appell minnha ma jirriżultax mistħoqq u mhux ser jintlaqa';

Decide:

24. Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

¹⁷ Ara P.A. TA 9.1.2020 fil-kawża fl-ismijiet *Inġinier Joseph Bajada vs Il-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku et (in parte)*(appellata)

Tiċhad l-appell imressaq mill-kumpannija intimata u tikkonferma s-sentenza preliminari mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-30 ta' April, 2019, fil-kawża fl-ismijiet premissi safejn ċaħdet it-tieni eċċezzjoni preliminari tal-istess kumpannija appellanti, bl-**ispejjeż** ta' din l-istanza kontra l-kumpannija appellanti; u

Tordna li l-atti tal-kawża jintbagħtu lura lill-ewwel Qorti ħalli tkompli tisma' l-kawża.

Joseph Azzopardi
Prim Imħallef

Joseph R. Micallef
Imħallef

Tonio Mallia
Imħallef

Deputat Reġistratur
rm